

del S. XIV (APrati).⁴ No es tracta, però, d'un mot específicament toscà. Car hi ha el venecià *gòto* (amb *o* oberta, «largo»), «gotto; bicchiere e tazza, propriamente quello che ha la base più stretta della sommità» (Boerio). Ara bé l'àrea del mot continua sense interrupció, almenys, des de Venècia fins al ladí dolomític (Marebbe, Badia, *gote*, Erto i Livinallongo *got*) i hi ha *gòto* o *gotu* «bicchiere» tot al llarg del Comèlico, des de la part baixa, ja veneciana, fins al cim, quasi reto-romànic (Tagliavini, *ARom.* x, 118). Suposo que deu ser més o menys general a tota l'Alta Itàlia, car el tenim en el Monferrato, el piem. *got* i Gènova, on *goto* es troba documentat des de l'Edat Mitjana (AGI VIII, 357) fins avui, i d'aquí ha passat en forma manllevada al provençal nicenc *gòto* m. «gobelet».

És possible que el nostre mot vagi existir també en mossàrab, car en el granadí *PAlc* (1505) trobem *gòt* «fusor para fundir». En realitat el valor d'aquesta dada és incert, car altres formes que hi combinen Dozy i Griffin semblen indicar que hi ha hagut contaminació amb un *o* dos orígens etimològics diferents;⁵ i no obstant hi ha una dada mallorquina que sembla demanar el mateix, i que per tant es degué produir realment algun encreuament mossàrab en què ha sobreviscut un rastre del nostre tipus *GUTTU/GOTTU*: *engot* «panerot de fulles de figuera» a Manacor (*AlcM*), que provindrà de la forma arabitzada *al-got, tal com *enjub* < *aljub*, *anjuva* < *aljuva*, *amberdoc* < *albercoc*, *angevera* < *aljavera*, *angilaga* < *algelaga/argelaga* etc.; cf. les nombroses accs. comparables que aplega *AlcM* en el seu article, § 5a-e ('anell de ferro del teler', 'anella en què juga l'agullot del timó', 'certes peces del carro' etc.), així com 'catúfol de sínia' (Llofriu, *ibid.*, § 3) 'mesura de vi' (§ 6) etc.

Els prolongaments romànics del ll. *GUTTUS* han estat estudiats en forma molt sumària i insuficient: breus articles del *FEW* i del *REW*, 3931, més una nota de Bruch (*ZRPb.* LII, 341-4) arbitrària i poc informativa com ho solen ser les seves. Que *GUTTUS* és un mot llatí no hi ha dubte. Ja Varró en parla com d'una ampolla de vi, pretenent dar-ne una explicació semàntica com a derivat de *GUTTA* 'gota': «qui vinum dabant, ut minutatim funderent, a guttis *guttum* appellarunt» (*De L. Lat.* v, 124). Explicació poc natural semànticament, que tothom ha col·locat dins el calaix de les «etimologies populars»; i no obstant no mancada d'interès, perquè del fet que els romans hi cercaven l'enllaç amb *GUTTA* pot venir justament que la gent més reflexiva en vagin alterar més o menys la forma.

En tot cas no és un mot rar ni de pseudo-filòlegs com Varró, car en tenim altres precisions semàntiques: Marcial ens parla d'un *guttum corneum* (en feien, doncs, amb banya, com sovint el *rhyton* grec); Aulus Gelli el dona com a adequat per a l'oli, i l'epicuri de Juvenal l'usa dues vegades en els seus versos quan parla dels seus banys on l'ungien amb unguents trets d'un *guttus*. Tot això almenys prova que no era un got de beure, o almenys no de la forma i grandària dels corrents; els arqueòlegs com Ruch creuen poder-

lo identificar amb certs «vases à col étroit»; el més suggerent potser és el fet que Plini el defineixi com a «vas quo in sacrificiis utebantur».⁶ Les glosses no ens ensenyen gaire més.⁷

L'estudi del mot romànic ha estat tan superficial que només els catalans sembla que hem fet atenció a l'anomalia vocàlica (ja vaig observar-ho en una nota de 1953, i l'*AlcM* hi torna): *gòt* es pronuncia amb *ò* oberta en tots els parlars catalans;⁸ en aquell treball jo el posava dins el conjunt dels mots catalans que han canviat *ó* en *ò* en síl·laba inicial, però ja no podia reprimir el meu escepticisme davant el supòsit que es tractés de la llei fonètica catalana que allà vaig demostrar: 1) perquè aquella llei no obra en els bisbats de Girona i Elna, i de vegades manca també en alguna part dels altres, mentre que aquí no hi ha notícia d'una pronúncia *gòt* en lloc; 2) perquè això ja és antic, com ho indica la citada rima de JRoig; 3) perquè l'obriment de la *ó* en síl·laba inicial no és un fet que es produeixi en tots els contextos fonètics, i aquí no lliga gens amb les condicions preferents que allà vaig establir per a aquest canvi (sobretot quan segueix una *-a* etc.).

I per damunt de tot: la *ò* oberta aquí és comuna a les formes de totes les llengües romàniques: té *o* sense excepció en les 16 localitzacions que li assigna el *FEW* en tots els parlars de Gascunya, Llenguadoc, Guiana, Provença i Delfinat-Alps;⁹ afegim-hi encara la diftongació en el parlar fronterer de Menton, on sona *gouet* segons el *TdF*. Ara bé és sabut que la *ó* tancada apareix avui com a *ú* (grafada *ou*) en tot el territori de llengua d'oc. Ja hem vist que tant Petrocchi a Toscana com Boerio a Venècia, i Tagliavini en els Alps venecians i en els Dolomítics subratllen que la *ò* és oberta. La *ó* del campidanès *gòttulu* no és menys eloqüent, puix que allà les *u* breus llatines han restat sempre com a *u*. En un mot les llengües romàniques postulen unànimement una base *GOTTU* i no pas *GUTTUS*.

Ens trauran d'aquest enigma els llatinistes? Però cal reconèixer que si els romanistes han estudiat defectuosament la història i etimologia del mot, els etimologistes llatins encara han fet menys. Walde-H. i Ernout-M. es limiten a dir que és un manlleu del grec (?!) *κῶθος. Però amb l'asterisc que hi posen uns i altres reconeixen que és un mot grec inexistent o merament suposat.¹⁰ En una llengua com el grec!, de la qual el vocabulari antic és el més exhaustivament investigat entre totes les llengües del món. No hi gasten ni un mot més. Però és clar que pensen en *κῶθων*, *-ωνος*, que està ben documentat en el sentit de «grande coupe lacédémonienne à l'usage des soldats» (mot conegut des d'Aristòfanes, Crítias, Plutarc, Ateneu); Nicandre i Apollodor en certa manera corroboren encara aquest caràcter dialectal, dòric, del mot, en dir-nos que a Sicília s'havia aplicat al peix cabot, de cap gros: evidentment per comparació de forma.

Evidentment Walde no trobant etimologia al mot llatí va sortir del pas donant a entendre que hi havia hagut una altra forma grega, *κῶθος, indocumentada,